

CHKO Český les slaví 10 let

Tomáš Peckert, Barbora Nováková

Vyhlášením chráněné krajinné oblasti Český les bylo završeno mnohaleté úsilí dobrovolných i profesionálních ochránců přírody, kteří

si po pádu železné opony uvědomili přírodní i krajinářské hodnoty území, které bylo 40 let pro veřejnost zcela uzavřeno.

Český les je, pomineme-li rozšíření CHKO Kokořínsko o Máchův kraj, naší nejmladší chráněnou krajinnou oblastí – o prvenství ji ovšem připraví k 1. lednu 2016 nově vyhlášená CHKO Brdy. CHKO Český les zahrnuje úzký pruh Plzeňského kraje při státní hranici se Spolkovou republikou Německo. Jedná se o unikátní území, jehož současný krajinný ráz je výsledkem dramatického historického vývoje po skončení 2. světové války. Odsun původního převážně německého obyvatelstva, dosídlení území obyvatelstvem z jiných částí republiky a reemigranty ze Slovenska, Ukrajiny a Rumunska, následný vznik ostře střeženého hraničního pásu a cílená likvidace kolem 60 sídel byly historické momenty, které ovlivnily současný vzhled krajiny Českého lesa.

Rovněž způsob a intenzita zemědělského hospodaření se v tomto období změnily. Na jedné straně vznikly zemědělské státní statky a s nimi i intenzivní technologie hospodaření, na druhé straně zůstaly rozsáhlé plochy převážně podmáčených stanovišť ladem. Také území bývalých sídel byla ponechána samovolnému vývoji. Jedním z důvodů vyhlášení CHKO byla ochrana jedinečné krajiny před živelným stavebním rozvojem a snaha využít potenciál zdejší přírody a krajiny pro rozvoj udržitelného cestovního ruchu tak, aby zůstaly zachovány přírodní hodnoty území.

Krásy přírody přibližujeme veřejnosti

Prvních 10 let existence CHKO bylo především ve znamení detailního poznávání území a zajištění náležité ochrany a péče. Navíc se CHKO od počátku intenzivně věnuje také práci s veřejností. Jejím smyslem je prezentace principů ochrany přírody, přírodních a historických hodnot území a v neposlední řadě i posilování vztahu místních obyvatel ke krajině. Správa spolupracuje s regionálními partnery, Plzeňským krajem, samosprávou, Lesy České republiky, místními akčními skupinami, neziskovými organizacemi a dalšími.

Prvním krokem bylo vytvoření sítě informačních panelů na území CHKO v návaznosti na turistické a cyklistické trasy. Velkou výhodou byla absence stávajících tabulí. Díky tomu se podařilo zavést pro území CHKO jednotný

design informačních tabulí, kterého se ve většině případů drží i další regionální subjekty. V minulém roce byla tato síť doplněna také o jednotné panely ke všem přírodním památkám a rezervacím.

Za uplynulých 10 let se Správě CHKO ve spolupráci s partnery podařilo vybudovat 5 naučných stezek. Spolu s Českým svazem ochránců přírody a Lesy České republiky a za finanční podpory NET4GAS, s.r.o. to byly tři naučné stezky interpretující významné fenomény Českého lesa. V severní části CHKO je to naučná stezka Podkovák přibližující tajemný svět vrchovišť. Povalový chodník vede návštěvníky blatkovým borem k vyhlídce na rašelinná jezírka. Cestou mohou vidět nejen běžné druhy rostoucí v rašeliništi, ale i vzácnosti, jako jsou masožravá rosnatka okrouhlolistá nebo rojovník bahenní.

Naučná stezka Vodní svět, která se nachází jen pár kilometrů od Podkováku, provází návštěvníka atraktivní lokalitou osídlenou bobrem evropským. Součástí stezky je i bobří pozorovatelna. Zápisy v návštěvní knize svědčí o mnoha úspěšných pozorování bobra. V jižní části CHKO vznikla Naučná stezka Capartické louky vedoucí atraktivní lokalitou květnatých luk v okolí Capartic. Necele dva kilometry dlouhá stezka seznamuje zájemce s běžnými lučními druhy i se vzácnými orchidejemi. Nejen děti návštěvníci si mohou na stezce vyzkoušet, jak zdejší obyvatelé využívali vodu k pohánění strojů.

Národní přírodní památka Na Požárech. Foto: Svatopluk Šedivý

V loňském roce obnovila Správa z finančních prostředků Ministerstva životního prostředí Naučnou stezku Sklářství v okolí Lesné. Dvanáct zastavení informuje návštěvníky o sklářích, kteří žili na zdejších panství, postupu výroby skla, o sklářských pecích, brusírnách a leštírnách poháněných vodní silou, či o skleněných výrobcích od korálků přes růžence až po výrobu tabulového skla. Pravděpodobně největším lákadlem na trase stezky je technická památka – původní stroj na leštění skla zachovaný v ruinách bývalé Arnoštovy leštírny. Stroj, který je unikátní svou velikostí a zachovalostí, byl zpřístupněn v roce 2013 z iniciativy historika Zdeňka Procházky a za finanční podpory LČR. Kromě historie sklářství se na stezce zájemci seznámí i s přírodními hodnotami CHKO Český les. Hlavně děti ocení různé interaktivní prvky, které tu jsou rozmístěny. Pomocí hmatu mohou poznávat plody ovoce ukryté uvnitř dřevorezby napodobující včelín nebo dřevěné i kamenné sochy místní fauny. Asi nejatraktivnější je obnovený náhon u bývalé Anenské brusírny s vodním kolem, které pohání malou repliku leštírenského stroje.

Pátá naučná stezka vznikla v roce 2014 ve spolupráci s obcí Chodov v přírodní památce Chodovské skály. Jedná se o nový vyhlídkový bod, který informuje návštěvníky o českém křemenném valu a nabízí krásný rozhled do dalekého okolí, především směrem do vnitrozemí k městu Domažlice a ke státní hranici na hřebenu Čerchova.

a/ Budoucí Dům přírody Českého lesa – Stará pošta v Klenčí pod Čerchovem před rekonstrukcí. Foto: Milena Prokopová **b/** Den Českého lesa 2008, tavba železa. Foto: archiv Správy CHKO Český les **c/** Exkurze „Po stopách sklářství v Českém lese“ k Arnoštově leštině. Foto: Jana Juráková **d/** Den Českého lesa 2011, rýžování zlata. Foto: Jiří Hlávka

Zvědavci vítáni

Velký zájem ze strany veřejnosti je o tematické komentované exkurze. Od roku 2006 vychází kalendář akcí „Pojďte s námi do přírody“, který obsahuje seznam přírodovědných akcí pro veřejnost, jež jsou plánovány v příhraničním regionu západních Čech. Na přípravě kalendáře spolupracuje řada subjektů, mimo jiné Správy CHKO Český les a CHKO Slavkovský les, základní organizace ČSOP z regionu, Muzeum Cheb, Muzeum Karlovy Vary, Městské muzeum Mariánské Lázně nebo Muzeum Českého lesa v Tachově a několik neziskových organizací. V Českém lese je tradičně velký zájem o výpravy za bobrem nebo o exkurze zaměřené na historii zaniklých vsí. V letošním roce našli zájemci v kalendáři 65 akcí.

Tradiční akcí konající se od roku 2008 je Den Českého lesa, kterou pořádá Správa CHKO, LČR, Lesní správa Přimda a řada dalších

partnerů z regionu. Dosavadní ročníky byly zaměřeny například na pálení dřevěného uhlí, tavbu železa, rýžování zlata, sklářství, plavení dřeva nebo tlučení špačků. Letošní Den Českého lesa se konal 6. června v Pernolci u Tachova a jeho hlavní náplní byl výpal mlířie, tavba železa a prezentace regionálních produktů Českého lesa. Každý rok navštíví akci okolo 1 000 návštěvníků.

Od roku 2006 pravidelně vychází časopis Český les: příroda a historie, který rovněž přináší aktuální populárně-naučné informace z Českého lesa. Časopis vzniká ve spolupráci s ČSOP a je finančně podporován Plzeňským krajem. Distribuce časopisu probíhá pomocí obcí a informačních center Českého lesa.

Ve spolupráci s partnery z regionu Správa CHKO vytvořila tři putovní výstavy, „Zaostřeno na bobra“, „Českým lesem“ a „Prvních 10 let

pro Český les“, které obsahují opět řadu zajímavých informací. Výstavy úspěšně putují nejen po muzeích, školách, obcích a informačních centrech v regionu, ale výstava „Zaostřeno na bobra“ byla k vidění např. i ve Spáleném Poříčí, ve Sluňákově u Olomouce, Uherském Hradišti nebo Ostravě (výstavy jsou k zapůjčení na Správě CHKO).

V novém roce s Domem přírody

Významná je rovněž spolupráce Správy CHKO se školami a školními skupinami. Od roku 2006 do roku 2010 Správa zajišťovala pro základní školu Přimda přírodovědný kroužek; v posledních letech se Správa CHKO zaměřuje především na exkurze do přírody nebo přednášky o Českém lese. Pro žáky ZŠ Přimda připravují již tradičně zaměstnanci Správy CHKO Velikonoční a Vánoční dílny. Vrcholem činností zaměřených na veřejnost

e/ Naučná stezka Vodní svět. Foto: Svatopluk Šedivý **f/** Bobr evropský. Foto: Ladislav Vogeltanz **g/** Naučná stezka Podkovák. Foto: Milena Prokopová **h/** Naučná stezka Vodní svět, bobří hráz. Foto: Markéta Kašparová

a prezentaci území a jeho hodnot je vznik návštěvnického střediska Dům přírody Českého lesa v Klenčí pod Čerchovem, které by mělo sloužit jako pomyslná vstupní brána do Českého lesa. Dům přírody bude otevřen začátkem příštího roku. Jeho investorem a provozovatelem je městys Klenčí pod Čerchovem.

Vlastní expozice je věnována vývoji krajiny Českého lesa. Nynější krajinu představuje jako výsledek dlouhodobého vzájemného působení člověka a přírody. Návštěvníci si ji projdou od počátku osídlení až do současnosti. Procházka začíná ve starém bukovém pralese, pokračuje první kolonizací ve 12. století a následně venkovskou krajinou. Seznámí i s masivním rozvojem sklářství, ke kterému došlo ve 13–17. století. Ukáže, jak krajinu změnila industrializace, kdy vymizely původní bukové porosty, jež byly nahrazeny smrkovými

monokulturami, jaké změny krajina prodělala v poválečném období a jak vypadá dnes. Součástí expozice bude i 3D model krajiny Českého lesa, na kterém poběží animovaný film zachycující důležité historické momenty, které se podílely na formování současného vzhledu krajiny. V expozici si najdou své i dětské návštěvníci. Celou prezentací je bude provázet čáp bílý, který je průvodcem a maskotem celé expozice. Součástí je také film o Českém lese, zaměřený na vzájemné působení člověka a přírody v krajině.

Městys Klenčí p. Čerchovem ve spolupráci se Správou a dalšími partnery připravuje v rámci provozu Domu přírody bohatý program. Plánuje se příprava speciálních programů pro školy, průvodci po zajímavých místech Českého lesa, přednášky, výstavy, prezentace regionálních produktů, tradičních řemesel, tvůrčí dílny a další akce zaměřené na folklor a kulturu.

Cílem městyse a Správy je společně s dalšími regionálními partnery na české i německé straně vybudovat životaschopné návštěvnické středisko, které nabídne návštěvníkům pestrý program v průběhu celého roku, poskytne dostatek informací o mnoha zajímavých místech v Českém lese a bude iniciátorem dalších aktivit zaměřených na podporu šetrného rozvoje cestovního ruchu v CHKO. Základním předpokladem k dosažení zmíněných cílů je přesvědčit co nejvíce regionálních partnerů, že Dům přírody slouží pro prezentaci a rozvoj celého Českého lesa.

Český les ožívá

Lze říci, že vyhlášením chráněné krajinné oblasti Český les započala nová etapa vývoje tohoto specifického území. Ochrana přírody a krajiny spolu s udržitelným rozvojem cestovního ruchu se zdají být dobrou volbou pro budoucnost Českého lesa.